

Говор високог представника пред Савјетом безбједности УН-а

Вриједи писана ријеч.

**Господине предсједниче, поштовани чланови Савјета
безбједности,**

Поштовани предсједавајући Предсједништва Босне и Херцеговине,

У складу са Општим оквирним споразумом за мир из Дејтона, дужност ми је да поднесем извјештај овом уваженом савјету о развоју ситуације у Босни и Херцеговини. Подвукао бих овдје да се избор за ову земљу све више сужава: један пут води ка одрживим институцијама и консолидацији, економској ревитализацији, владавини права и стандардима демократског управљања, док други води ка даљој стагнацији узрокованој политичким опструкцијама и постепеним слабљењем државних институција. Иако је укупна сигурносна ситуација у Босни и Херцеговини и даље стабилна, тензије које могу водити ка дестабилизацији и даље представљају разлог за забринутост. Присуство EUFOR-а је и даље неопходно и улијева повјерење грађанима. У принципу, дејтонске институције, OHР и EUFOR су и даље присутне у БиХ, а домаћи актери имају обавезу да покажу своју политичку одговорност.

Истовремено, стабилност саму по себи не би требало схватати као знак успјешног дјеловања институција. Иако не постоји непосредна сигурносна криза, функционалност институција и политичка одговорност су у стању сталне кризе. То утјече на квалитет вршења власти, економски развој и свакодневни живот грађана. Оно што посебно забрињава јесте да свједочимо намјерним покушајима разградње државних институција кроз њихову блокаду и онемогућавање да извршавају надлежности због којих су установљене.

У том контексту, мој извјештај истиче четири приоритета која сматрам кључним за текућу годину: очување институционалног поретка установљеног Дејтонским мировним споразумом, поновно успостављање функционалности институција, рјешавање питања расподјеле државне имовине и осигурање правовременог увођења изборних технологија прије Општих избора у октобру 2026. године.

Дејтонски мировни споразум донио је мир Босни и Херцеговини – и он и данас траје. Међутим, уставни поредак се и даље слаби изнутра. Стална неслагања око тумачења и провођења Дејтона, непоштивање одлука највишег суда у БиХ, као и, повремено, намјерне блокаде, и даље утичу на државне институције те постепено нарушавају њихову функционалност до те мјере да се ствара перцепција како Босна и Херцеговина није одржива држава.

Прогресивну разградњу државних институција и функција додатно погоршава атмосфера неповјерења, подстакнута наративима подјеле и разградње који нарушавају дух сарадње неопходан за функционалну државу.

У том контексту, посебно забрињава чињеница да су се током извјештајног периода поново појавили наративи који Босну и Херцеговину приказују као простор наводног “сукоба

цивилизација”, уз поновно позивање на нејасне и спољне утицаје. Такви наративи искривљују стварност. Њима се додатно продубљује страх умјесто да се нуде рјешења за напредак и помирење. Да, у том контексту остаје још много тога да се уради. Такође, и даље је важно не дозволити екстремистичким терористичким групама да стекну упориште.

Мјере које је предузело руководство Републике Српске у октобру 2025. године помогле су да се прекине политичка блокада и омогући поновна сарадња са међународном заједницом. Ипак, то привидно смиривање тензија није дало резултат стварног напретка.

Напротив, руководство Републике Српске и даље доводи у питање територијални интегритет Босне и Херцеговине и подрива њену стабилност и шансе за провођење реформи. Ово враћање на отворенију сецесионистичку реторику најбоље илуструју недавне изјаве господ. Додика на комеморацији у Доњој Градини. Такве осцилације између сарадње и конфронтације нарушавају повјерење и отежавају сваки стварни политички напредак.

Надаље, упорно оспоравање мултиетничког карактера ентитета, посебно у оквиру Републике Српске, резултовало је системском дискриминацијом. Оваквом системском дискриминацијом не само да се крше темељна права грађана који нису у већини него се практично онемогућава одрживи повратак избјеглих предвиђен одредбама Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ. У писму које вам је упутио потпредсједник Републике Српске и група других политичких представника бошњачког народа у кратким цртама се наводи низ институционалних и других примјера из праксе умјерених против припадника мањинских конститутивних народа у овом ентитету, почевши од пристрасног запошљавања у јавним институцијама, неинклузивног образовања и спречавања слободног изражавања различитих идентитета до

отвореног величања ратних злочинаца.

Слободни и поштени избори су темељ демократске легитимности. Увођење заштитних механизма којим се штити интегритет изборног процеса од суштинског је значаја уколико се жели да Општи избори у октобру 2026. године уживају пуно повјерење грађана и осигурају кредибилан механизам одговорности. Непостојање такве одговорности је један од разлога лошег вршења власти и феномена „заробљене државе“.

У тијесним консултацијама са државама чланицама Управног одбора Савјета за имплементацију мира, OESB-ом, Европском унијом и Сједињеним Америчким Државама у ових неколико задњих мјесеци сам успио осигурати потребне правне и буџетске претпоставке како бих пружио прилику органима надлежним за провођење избора у Босни и Херцеговини да унаприједи интегритет и транспарентност избора у октобру 2026. године. Поносан сам на ова постигнућа. Позивам нас све да не дозволимо деструктивним круговима да доведу изборе у питање.

Што се тиче државне имовине, у мом извјештају се подвлачи континуирани изостанак помака по том питању. Ово неријешено питање постало је главна препрека економском развоју, улагањима у инфраструктуру и дугорочном расту.

И даље сам чврсто увјерен да је хитно потребно створити правне и политичке предуслове за кориштење државне имовине за пројекте у јавном интересу. Отварање Федерације Босне и Херцеговине, и земље у цјелини, домаћим и страним инвестицијама, не би само стимулисало економску активност већ би и помогло да се политичка динамика која преовладава помјери у позитивном смјеру.

Примјећујем да се појавила и нова динамика као резултат одлуке о изградњи тзв. “Јужне интерконеције”, којом ће се у Босну и Херцеговину испоручивати укапљени природни плин са терминала на острву Крк у Хрватској.

Економија Босне и Херцеговине тренутно води битку са дубоким структуралним слабостима, политичком неизвјесношћу и сталним демографским назадовањем, при чему ће се јавне финансије, због потрошње узроковане провођењем избора, у догледном периоду вјероватно наћи под притиском.

Структурално блокирање државних институција у прихваћању понуда Европске уније за унапређењем интеграција је значајан политички став који је напосљетку усмјерен против интереса државе и њених грађана.

Ово је посебно забрињавајуће, јер економска стагнација подстиче политичку радикализацију. Насупрот томе, економски развој јача друштвену кохезију и институционални кредибилитет. Стога би то требао бити приоритет за све одговорне политичке актере. Не треба посебно наглашавати да подржавам напоре које предузимају државе чланице Савјета за имплементацију мира са циљем доношења одрживих рјешења за ово питање у складу са Уставом.

Ситуација у вези са слободом медија, посебно у Републици Српској, и даље је забрињавајућа. Цивилно друштво и независни медији суочени су са окружењем у коме се спутава њихов рад. Ови негативни елементи ометају ефикасно уживање слободе изражавања у овом ентитету.

У периоду који је непосредно иза нас, међународна заједница се фокусира на одговорност домаћих органа. Нажалост, овај приступ није погодовао истинском ангажману и конструктивном дијалогу домаћих политичких лидера. Ова ситуација је

спречавала постизање конкретних помака, укључујући и напредак на путу интеграције Босне и Херцеговине у Европску унију.

Одговорност домаћих органа ни у којем случају не значи занемаривање рада институција. Одговорност се мора прихватити, а не само декларативно потврдити. Дозволите ми да овдје кажем, као неко кога је у прошлости обликовало важно искуство судских процеса у Нирнбергу, да владавина права може да побиједи. Исцјељитељска моћ Међународног кривичног суда за бившу Југославију осјећа се и данас. Потребно је фокусирати се на неријешене случајеве ратних злочина, од којих се неки још увијек воде пред судовима у региону.

Са једне стране, Босна и Херцеговина и даље пролази кроз постепену ерозију институционалне кохезије. Са друге стране, постоје јасни докази отпорности унутар друштва, при чему грађани често успијевају да унаприједи процесу у овој земљи.

Грађани и даље живе заједно без посебног анимозитета на неком ширем плану. Међутим, кориштење национализма за постизање политичких поена покреће емоције код људи и ствара плодно тло за подјеле. Иако су екстремни гласови и даље гласни, они ипак не одражавају друштво у цјелини.

Уз континуирану подршку међународне заједнице, грађани, организације цивилног друштва и одговорни политичари могу да постану катализатори који су потребни Босни и Херцеговини да се извуче из стагнације. Постоји хитна потреба да се свима пружи нада и перспектива за заједничку просперитетну будућност, превазилазећи линије подјела.

У 1995. години, овај савјет је помогао да се оконча разорни рат.

У 2026. години, одговорност међународне заједнице може бити суптилнија, али није мање важна.

Не би требало дозволити да се мир, демократија и уставни поредак Босне и Херцеговине постепено и свјесно уништавају. Напротив, институционална структура ове државе установљена Дејтонским мировним споразумом треба бити очувана и одрживо и трајно ојачана.

То ће, заузврат, такође послужити и као основ за евроатлантске интеграције Босне и Херцеговине.

Дозволите ми да ово излагање закључим једном личном информацијом.

У постојећим околностима, донио сам одлуку да окончај свој мандат високог представника за Босну и Херцеговину утемељен на Општем споразуму за мир из Дејтона и на неколико резолуција Савјета безбједности Уједињених народа, а који ми је повјерен одлуком Управног одбора Савјета за имплементацију мира 2021. године.

Обзиром на ову моју одлуку, на дневни ред следећег састанка Управног одбора Савјета за имплементацију мира већ сам уврстио питање одређивања мог насљедника. Поступак именовања мог насљедника је почео, а ја планирам напустити ову функцију у јуну.

Будући да сам данас, као што се могло и очекивати, посљедњи пут представио свој извјештај пред овим савјетом, желио бих да искористим прилику да захвалим поштованим делегатима и земљама које представљају на њиховој предедијељености за осигурање

спровођења Дејтонског мировног споразума.

Крајње је вријеме да се имплементација овог споразума оконча како би дошло до постепеног гашења Канцеларије високог представника у складу са програмом „5+2“.

Хвала вам.